

YANGI O‘ZBEKISTON YOSHLARI XXI ASR BOSHLARIDA: INTELLEKTUAL RIVOJLANISH VA INNOVATSIYALAR SARI

Zokirjonova Marjona Xislatjon qizi

*O‘zbekiston davlat jahon tillari Universiteti Xorijiy til va adabiyoti fakulteti
1-bosqich talabasi*

Ilmiy rahbar: Shahrizoda Mamanabieva

*Amaliy fanlar kafedrasi o‘qituvchisi I
zokirjonovamarjonaxon@gmail. Com*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada yurtimiz yoshlarini so‘nggi 10 yillikdagi ilm-fan va innovatsiyalar , sport sohasidagi yutug‘lari va ularning sifatli kadr va ilmiy bilimlarini tahlil qilish va yaqin kelajakdagi O‘zbekiston kelajagi haqida tasavvur larimizni aniq statistkalar bilan korib chiqamiz*

Kalit so‘zlar: *O‘zbekiston , intellektual , innovatsiya , yoshlar , ilmiy texnologik , prezident , sport , yetuk kadr*

Abstract: *This article examines the achievements of the youth of our country over the past 10 years in the fields of science, innovation, and sports. It also analyzes their role in the development of qualified personnel and scientific knowledge. Additionally, based on precise statistical data, the future of Uzbekistan is outlined.*

Keywords: *Uzbekistan, intellectual, innovation, youth, scientific-technological, president, sports, qualified personnel.*

KIRISH

Bugun kunda O‘zbekiston yoshlari dunyo bozorida raqobatdosh kadr bo‘lishi uchun ta‘lim , innovatsiya va sport sohalarida faol harakat qilishmoqda. “Yangi O‘zbekiston “ siyosati doirasida yoshlarga katta etibor qaratilayotgani ularning bilimli , tashabbuskor va innovatsion fikrlovchi bo‘lishga sharoit yaratmoqda .

So‘nggi yillarda yoshlarimiz juda ko‘p yutug‘larga erishmoqda bu narsalarni ko‘rganda eshitganda albatta har bir vatandoshimiz qalbida g‘urur tuyadi.

Ayniqsa , bu yutuqlar butun dunyo lol qolib e‘tirof etganda . Vatanimiz yurtboshisi Shavkat Mirziyoyev rahbarigida O‘zbekiston yoshlariga ilm-fan innovatsiyalar iqtisodiyot sohlarida katta imkoniyatlar berilmoqda . XXI asr boshida Yangi O‘zbekiston yoshlari raqamli texnologiyalar , ilmiy yutuqlar va tadbirkorlik orqali mamlakatimizni global miqyosda rivojlantirishga hissa qo‘shmoqdalar . Ularning intellektual va innovatsion salohiyati O‘zbekistonning kelajakdagi asosiy poydevori bo‘lib hizmat qiladi. Statistka agentligining 2023-yildagi 1-aprelda bergan hisobotiga ko‘ra O‘zbekiston aholisining doimiy 36 million kishidan oshganini malum qilgan.14-30 yoshgacha bo‘lgan yoshlar 9.6 millionni tashkil etadi . Bu O‘zbekistonda yoshlarga bo‘layotgan imkoniyatlarni munosabatni ko‘proq bo‘lishini ko‘rsatadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Bu ilmiy tadqiqot jarayonida, O‘zbekiston -2030 strategiyasi yangi Ta’lim to‘g‘risida qonun, Sh.Mirziyoyev yoshlar bilan uchrashuvlari va mavzuga doir adabiyotlar hamda internet manbalaridan foydalanildi. Maqolani yozish davomida nazariy-dedektiv xulosa chiqarish, analiz va sintez, mantiqiylik tamoyillari va subyektiv fikrlar qo‘llanildi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Yangi O‘zbekiston yoshlari: intellektual rivojlanish omillari.

O‘zbekiston yoshlarining intellektual rivojlanishiga ta’sir etuvchi asosiy omillar vatanimizda yoshlarga oid siyosati ham alohida o‘rin tutadi. Har bir yurtida rivojlanish o‘lish bo‘lsa bu yurtni ta’limiga e’tibor yuksakligidan dalolat. Ta’lim tizimidagi islohotlari: O‘zbekistonda ta’lim tizimi tubdan o‘zgarib, yoshlar xalqaro darajada bilim olish imkoniyatiga ega bo‘lishmoqda. Masalan, Prezident maktablari, IT-park akademiyalari va xorijiy universitetlarning filiallari tashkil etildi. Bular yoshlarning intellektual salohiyatini oshirishga katta hissa qo‘shmoqda. Yoshlarimizni yangi innovatsiyalar va kashfiyotlarni zo‘r ishtiyoq bilan qabul qilmoqda

Texnologik rivojlanish uchun ham bugungi kunda Toshkent shahrida joylashgan IT-park yosh dasturchilar va startapchilar uchun zamonaviy sharoit yaratgan. Sun’iy intellekt, dasturlash, muhandislik va ilmiy tadqiqotlar sohasida yoshlarning ishtiroki ortib bormoqda. Yoshlarni qo‘llab-quvvatlashga qaratilgan davlat siyosati va grant dasturlari ularning ilm-fan va tadbirkorlik sohasidagi faoliyatini rag‘batlantirmoqda. “Yoshlar akademiyasi” tomonidan ilmiy loyihalarni moliyalashtirish tizimi yo‘lga qo‘yildi. Ta’lim tizimi islohotlari: O‘zbekistonda ta’lim tizimi tubdan o‘zgarib, yoshlar xalqaro darajada bilim olish imkoniyatiga ega bo‘lishmoqda. Masalan, Prezident maktablari, IT-park akademiyalari va xorijiy universitetlarning filiallari tashkil etildi. Bular yoshlarning intellektual salohiyatini oshirishga katta hissa qo‘shmoqda. Shuningdek, STEAM ta’limiga katta e’tibor qaratilib, yoshlarning tabiiy fanlar, texnologiya, muhandislik va matematika sohalarida rivojlanishiga sharoit yaratilmoqda. Chet tillarini o‘rganish ham ustuvor yo‘nalishlardan biri bo‘lib, ko‘plab yoshlar IELTS, TOEFL kabi xalqaro sertifikatlarni qo‘lga kiritib, nufuzli xorijiy universitetlarga o‘qishga kirishmoqda. Xususan, O‘zbekistonlik yosh dasturchilar tomonidan ishlab chiqilgan sun’iy intellekt asosida ishlovchi mobil ilovalar xalqaro maydonda ham e’tirof etilmoqda. Masalan, “MyID” identifikatsiya tizimi va “Uzum Market” elektron tijorat platformasi yosh mutaxassislar tomonidan ishlab chiqilgan loyihalar sirasiga kiradi.

Shuningdek, “El-yurt umidi” jamg‘armasi orqali iqtidorli yoshlar dunyoning nufuzli universitetlarida tahsil olishga yuborilmoqda. Bundan tashqari, “Yoshlar tadbirkorligini qo‘llab-quvvatlash” dasturi doirasida yosh ishbilarmonlarga imtiyozli kreditlar ajratilib, ularning biznes boshlashiga ko‘maklashilmoqda. O‘zbekiston yoshlarining intellektual rivojlanishiga ta’sir etayotgan omillar tobora kengayib bormoqda. Davlat tomonidan berilayotgan imkoniyatlar, zamonaviy texnologiyalar va xalqaro hamkorlik dasturlari orqali yoshlar o‘z bilimlarini ulashmoqda. O‘zbekiston yoshlari innovatsion g‘oyalar va tadbirkorlik bilan shug‘ullanishda faollik ko‘rsatmoqda. Quyidagi yo‘nalishlar alohida

ahamiyatga ega: Startap va tadbirkorlik: Yoshlarning startap ekotizimiga qo‘shilishi va innovatsion biznes modellarini yaratishi kuzatilmoqda. Masalan, Uzum Market, Payme va Click kabi raqamli to‘lov tizimlari yosh dasturchilar tomonidan ishlab chiqilgan va bugungi kunda ommalashgan. Axborot texnologiyalari va raqamli iqtisodiyot: IT sohasi bo‘yicha dasturlash, kiberxavfsizlik va sun‘iy intellekt yo‘nalishlarida yoshlarning startaplari rivojlanmoqda. Ayniqsa, xalqaro dasturlash tanlovlarida o‘zbekistonlik yoshlarning muvaffaqiyatlari yildan-yilga ortib bormoqda. Fan va tadqiqotlar: Yosh olimlarning xalqaro ilmiy loyihalarda ishtirok etishi va o‘z ixtirolarini amaliyotga tatbiq qilishi muhim ahamiyatga ega. Masalan, Toshkent shahridagi Kimyo instituti yosh olimlari energiya tejoychi texnologiyalar bo‘yicha tadqiqotlar olib borishmoqda.

Yangi O‘zbekiston yoshlari uchun imkoniyatlar va to‘siqlar

Yoshlarning intellektual rivojlanish va innovatsiyalar sari yo‘nalishidagi harakatlariga turli omillar ta’sir qiladi:

Imkoniyatlar: Davlat granti va dasturlari, xalqaro hamkorlik loyihalari, ilmiy anjumanlar yoshlar uchun katta imkoniyatlar yaratmoqda. Xususan, “El-yurt umidi” jamg‘armasi orqali yoshlar xorijiy universitetlarda ta’lim olish imkoniyatiga ega bo‘lmoqda.

To‘siqlar: Moliyaviy resurslarning yetishmovchiligi, innovatsion infratuzilmaning rivojlanmaganligi, kadrlar malakasi muammolari hali ham dolzarb masalalardan biri bo‘lib qolmoqda. Ba’zi yoshlarning ilmiy va startap loyihalari yetarlicha qo‘llab-quvvatlanmayotgani sababli ularning rivojlanishi sekinlashmoqda..

Yangi O‘zbekiston yoshlari XXI asrda intellektual rivojlanish va innovatsiyalar sari yo‘naltirilgan holda katta muvaffaqiyatlarga erishmoqda. Davlat tomonidan taqdim etilayotgan imkoniyatlar, ta’lim tizimidagi islohotlar va yoshlarning texnologiyaga bo‘lgan qiziqishi bu jarayonda muhim ahamiyat kasb etadi. Yoshlarning fan va texnologiya sohasidagi ishtirokini yanada rivojlantirish uchun moliyaviy va texnik qo‘llab-quvvatlashni oshirish lozim. Kelajakda O‘zbekiston yoshlari innovatsiyalar yo‘nalishida yanada katta yutuqlarga erishishi kutilmoqda.

O‘zbekiston yoshlari 2016-yildan 2025-yilgacha sport va innovatsiya sohalarida sezilarli yutuqlarga erishdilar. Quyida ushbu davr mobaynida qayd etilgan asosiy natijalar keltirilgan.

Sport sohasidagi yutuqlar:

Paralimpiya o‘yinlari O‘zbekiston 2016-yil Rio-de-Janeyro va 2020-yil Tokio Paralimpiya o‘yinlarida har biri 8 tadan oltin medal qo‘lga kiritib, avvalgi natijalarini sezilarli darajada yaxshiladi.

Osiyo yoshlar o‘yinlari: 2019-yilda O‘zbekiston poytaxti Toshkent shahri 2025-yil Osiyo yoshlar o‘yinlariga mezbonlik qilish huquqini qo‘lga kiritdi. Bu mamlakat sport infratuzilmasini rivojlantirish va yosh sportchilarni qo‘llab-quvvatlashga qaratilgan muhim qadamdir.

Futbal bo‘yicha jahon chempionati: O‘zbekiston 2024-yilda FIFA Futbal Jahon Chempionatiga mezbonlik qildi, bu mamlakatning sport sohasidagi xalqaro nufuzini oshirdi.

Olimpiya o‘yinlari: 2024-yil Parij Olimpiadasida O‘zbekiston sportchilari 8 ta oltin, 2 ta kumush va 3 ta bronza medalini qo‘lga kiritib, umumjamoa hisobida 13-o‘rinni egalladi. Bu mamlakat tarixidagi eng yaxshi natijalardan biri bo‘ldi.

Innovatsiya sohasidagi yutuqlar. O‘zbek-Yapon yoshlar innovatsiya markazi: 2016-yilda Toshkent Davlat Texnika Universitetida O‘zbek-Yapon yoshlar innovatsiya markazi tashkil etildi. Ushbu markaz kimyo, energetika, mexanika va materialshunoslik kabi sohalarda tadqiqotlar olib boradi va yapon universitetlari bilan hamkorlik qiladi.

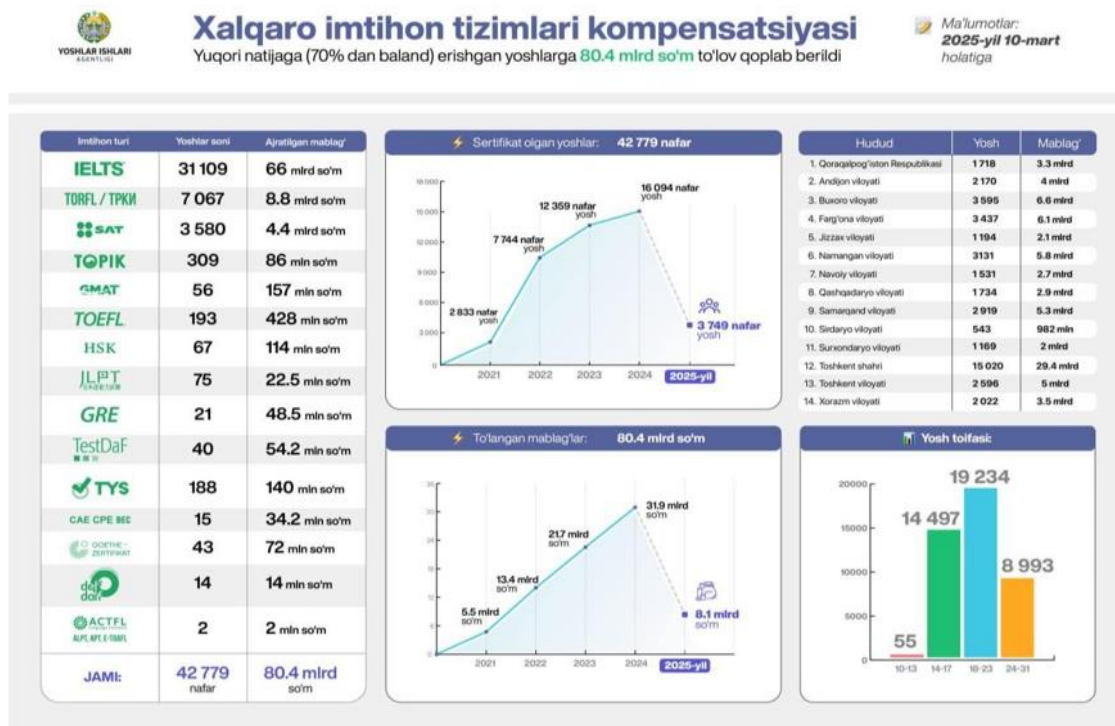
Milliy innovatsion tizim: O‘zbekiston innovatsion iqtisodiyot sari intilayotgan bir paytda, to‘liq shakllangan milliy innovatsion tizimni yaratish yo‘lida sezilarli qadamlar qo‘ydi. Bu jarayonda ilm-fan va texnologiyalarni rivojlantirishga katta e‘tibor qaratildi. Yoshlar siyosati: 2016-2022-yillarda O‘zbekiston yoshlarga oid siyosatni rivojlantirishga katta e‘tibor qaratdi. Yoshlarning innovatsion o‘zgarishlarga moyilligi va yangi texnologiyalarga qiziqishi mamlakatning ilmiy-texnologik taraqqiyotiga hissa qo‘shdi. Ushbu yutuqlar O‘zbekiston yoshlari sport va innovatsiya sohasida xalqaro miqyosda e‘tirof etilganligini ko‘rsatadi. "Technovation Girls" dasturi: 2025-yilda O‘zbekistonda "Technovation Girls" tanlovining yangi mavsumi boshlandi. Ushbu dastur yosh qizlarni texnologiya va innovatsiyalar sohasida faoliyat yuritishga rag‘batlantiradi. Dastur 2025-yil may oyida yakunlanib, eng yaxshi loyihalar Kaliforniyada bo‘lib o‘tadigan xalqaro finalda taqdim etiladi. Ilmiy tadqiqotlarning tijoratlashtirilishi: O‘zbekiston Fanlar akademiyasi tomonidan ilmiy tadqiqot natijalarini tijoratlashtirish va ularni davlat iqtisodiyotiga joriy etish bo‘yicha 39 ta loyiha ishlab chiqildi. Ushbu loyihalar turli iqtisodiy sohalarni qamrab olib, ishlab chiqaruvchilar va olimlar hamkorligida amalga oshirilishi rejalashtirilgan.

O‘zbek-Yapon yoshlar innovatsiya markazi: 2016-yilda Toshkent Davlat Texnika Universitetida O‘zbek-Yapon yoshlar innovatsiya markazi tashkil etildi. Markaz kimyo, neft-kimyo, konchilik, energetika, mexanika va materialshunoslik kabi sohalarda tadqiqotlar olib boradi va Yaponiyaning yetakchi universitetlari bilan hamkorlik qiladi. Milliy innovatsion tizimning rivojlanishi: O‘zbekiston innovatsion iqtisodiyot sari intilayotgan bir paytda, to‘liq shakllangan milliy innovatsion tizimni yaratish yo‘lida sezilarli qadamlar qo‘ydi. Bu jarayonda ilm-fan va texnologiyalarni rivojlantirishga katta e‘tibor qaratilib, yangi yuqori texnologiyali tarmoqlarni rivojlantirish va iqtisodiyotni eksport bozorlarga yo‘naltirish strategiyasi amalga oshirildi.

"Youth Business" dasturi: 2025-yildan boshlab 2027-yilgacha amalga oshiriladigan "Youth Business" dasturi doirasida 350 ming yoshlarni qamrab olish va 100 mingdan ortiq yangi ish o‘rinlarini yaratish rejalashtirilgan. Dastur doirasida "Alokabank" yosh tadbirkorlarga moliyaviy xizmatlar ko‘rsatishda asosiy bank sifatida belgilangan. Qarshida "Makerspace" markazining tashkil etilishi: 2024-yilda Air Products kompaniyasi va AQSh elchixonasi hamkorligida Qarshi shahrida zamonaviy "Makerspace" markazi tashkil etildi. Ushbu markaz yoshlarning innovatsion loyihalarini qo‘llab-quvvatlash va rivojlantirishga xizmat qiladi. Ushbu tashabbuslar O‘zbekiston yoshlarining innovatsiya va ilm-fan sohasida erishgan yutuqlarini namoyish etadi va mamlakatning intellektual salohiyatini oshirishga xizmat qiladi. Yosh olimlarning ilmiy darajaga ega bo‘lishi: O‘zbekistonda ilmiy

darajaga ega yosh olimlar soni ikki barobarga oshib, 4 mingdan ortiq kishiga yetdi. Bu natija yoshlarning ilm-fan sohasidagi faolligining ortishini ko‘rsatadi. "Akademik mobillik" dasturi: Ushbu dastur yosh olimlarga O‘zbekistonning yetakchi ilmiy markazlari va oliy ta‘lim muassasalarida joylashgan zamonaviy laboratoriyalar va dizayn byurolaridan foydalanish imkoniyatini beradi. Bu orqali ular ilmiy tadqiqotlar olib borish va tajriba almashish imkoniyatiga ega bo‘ladilar. "Yoshlar tadqiqotchi sifatida" loyihasi: UNESCO tomonidan Markaziy Osiyo mamlakatlarida, jumladan O‘zbekistonda, "Yoshlar tadqiqotchi sifatida" loyihasi ishga tushirildi. Ushbu loyiha doirasida yosh tadqiqotchilar ilm-fan, tinchlik va madaniyatlararo muloqot, gender tengligi, yoshlar ruhiy salomatligi va sun‘iy intellekt etikasi kabi mavzularda tadqiqotlar olib borishmoqda. Ilmiy va ta‘lim markazlarining tashkil etilishi: O‘zbekistonda yangi ilmiy va ta‘lim markazlari barpo etilib, yoshlarning ilm-fan sohasida rivojlanishiga katta hissa qo‘shilmoqda. Masalan, Yangi Toshkentda ilmiy va ta‘lim muassasalarining qurilishi boshlangan bo‘lib, bu kelajakda mamlakatning ilmiy salohiyatini oshirishga xizmat qiladi. Amerika Qo‘shma Shtatlarining Nevada shtati Las Vegas shahrida joriy yilniy 23-27 mart kunlari, AQSh Metal, Minerallar va Materiallar Tashkiloti tomonidan “TMS Annual meeting 2025” jahon konferensiyasi tashkil etildi. Ushbu kongressda aerokosmik, mashinasozlik va ilg‘or materiallar bo‘yicha dunyoning ko‘zga ko‘ringan tashkilotlar, korxonalar va ta‘lim dargohlari jumladan, Harvard University, Massachusetts Texnologiyalar Universiteti, Stanford Universiteti, Oak Ridge Milliy Laboratoriyasi, NASA, GE Aviation, kabi tashkilotlaridan jami 4000 nafardan oshiq olimlar etishdi. Ushbu Jahon Kongressi, AQSH Metal, Minerallar va Materiallar Tashkiloti tomonidan har yilda 1-marta o‘tkaziladi. Bunda asosan dunyoning turli mamlakatlaridan aerokosmik, neft-gaz, og‘ir sanoatdagi yangi va ilg‘or materiallar bo‘yicha ilmiy ishlar va yangiliklar bilan ishtirok etishadi. Ushbu Kongressda bu yil yagona O‘zbekiston jamoasi ham ishtirok etishdi. Xalqaro Anjumanda, O‘zbekistonlik olimlar yakuniy final bosqichida “Yuqori entropiyali qotishmalarning mikrostrukturasi va mexanik xossalariga turli issiqlikdagi toblash (annealing) davomiylklarining ta‘siri chuqur tahlili” mavzusida ilmiy ishlari bilan “University of Business and Science” oliygohi hamda O‘zbekiston Texnologik Metallar Kombinati vakillari Rahmatjon Gaipov, Elyorjon Jumayev, Omon Sultonov, Farhod Abdullayev, Amir Abidov va Orifjon Mixliyevlar ishtirok etishib, ishtirokchilarda ijobiy taassurotlar qoldirdi. Ushbu kashfiyotning ahamiyati tarafi shundan iboratki, hozirgi kunda dolzarb hisoblangan yangi turdagi zamonaviy materiallarni yuqori haroratlarda mustahkamliligini ta‘minlash yo‘llari yoritib berilgan. Ularni mexanik xususiyatlarini saqlagan holda, nano o‘lchamda strukturaviy o‘zgarishlari haqida bayon etildi. Ushbu ishtirok o‘zbek materialshunos olimlarni dunyo miqyosida o‘z o‘rniga ega ekanligini yana bir namunasidir. Tadqiqot zamonaviy materialshunoslik yo‘nalishidagi dolzarb muammolarga yechim taklif qilgani uchun xalqaro hakamlar hay‘ati tomonidan yuqori baholandi va 1 – o‘ringa loyiq ko‘rildi. Ma‘lumot uchun, ushbu tadbirda o‘z ilmiy kashfiyoti bilan ishtirok etgan texnika fanlari doktori, Professor Elyorjon Jumayev, dunyoning ko‘zga ko‘ringan tashkilotlari jumladan Hyundai Motors, Samsung, NASA va Oak Ridge Milliy Laboratoriyalari loyihalarida faoliyat yuritgan yosh o‘zbek olimidir. U hozirgi kunda dunyo

olimlari qatorida o‘z o‘rniga ega bo‘lib, 350 dan oshiq yangi turdagi materiallarni kashf qilgan, 7 dan ortiq xalqaro patent va 16 dan ziyod dunyoning yetakchi jurnallarda ilmiy maqolalari chop etilgan.

Ma’lumotlarga ko‘ra, 42 779 nafar yoshning imtihon topshirish xarajatlari to‘liq qoplab berilgan. E’tiborlisi shundaki, 2024-yilda birgina IELTS imtihonidan 5,5 va undan yuqori ball olgan yoshlar soni 2020-yilga nisbatan 5 baravarga, 7-8 ball (C1 daraja)ni qo‘lga kiritganlar 7,4 baravarga, 8,5-9 ball (C2 daraja)ga erishganlar esa 23,7 baravarga oshgani kuzatildi. Eslatib o‘tamiz, Prezidentning tegishli qaroriga asosan, nemis, fransuz, koreys, xitoy va yapon tillari bo‘yicha imtihon topshirish xarajatlari qoplab beriladigan minimal daraja bir pog‘onaga ya’ni B2 va unga tenglashtirilgan darajaga tushirildi hamda imtihon xarajati qoplab berilishi yo‘lga qo‘yilgan.

Bu natijalar O‘zbekistonda ingliz tilini o‘rganishga bo‘lgan qiziqishning ortib borayotganini va yoshlarning xalqaro standartlarga mos ravishda til bilish darajasini oshirishga intilayotganini ko‘rsatadi. O‘zbekistonda yoshlar orasida chet tillarini o‘rganishga bo‘lgan qiziqish ortib bormoqda. Ta’lim muassasalarida o‘quvchilar quyidagi tillarni o‘rganishmoqda:

Ingliz tili: 9 924 ta umumta’lim maktabida 6 million 98 ming 862 nafar o‘quvchi ingliz tilini o‘rganmoqda.

Nemis tili: 901 ta maktabda 2 million 661 ming o‘quvchi nemis tilini o‘rganmoqda.

Fransuz tili: 581 ta maktabda 133 ming 475 nafar o‘quvchi fransuz tilini o‘rganmoqda.

Shuningdek, so‘nggi yillarda quyidagi tillarga bo‘lgan qiziqish ham ortib bormoqda:

Koreys tili: 12-17 yoshdagi yoshlarning 12 foizi koreys tilini o‘rganishni afzal ko‘rmog‘da. Bu tilga bo‘lgan qiziqish Janubiy Koreyada ish imkoniyatlari va koreys madaniyatiga (K-pop, seriallar) bo‘lgan qiziqish bilan bog‘liq. Turk tili: 26-35 yoshdagi

yoshlarning 8 foizi turk tilini o‘rganishni tanlamoqda. Bu tilga bo‘lgan qiziqish ish imkoniyatlari, biznes aloqalari va Turkiyadagi ta’lim imkoniyatlari bilan bog‘liq. Rus tili: 35 yoshdan oshganlarning 35 foizi rus tilini o‘rganishni davom ettirmoqda. Bu tilga bo‘lgan qiziqish MDH davlatlari bilan aloqalar va Rossiyadagi ish va ta’lim imkoniyatlari bilan bog‘liq. Arab tili: Arab tiliga bo‘lgan qiziqish ham ortib bormoqda, bu esa Arab davlatlaridagi ish imkoniyatlari va madaniyatiga bo‘lgan qiziqish bilan izohlanadi. Bu ma’lumotlar O‘zbekistonda yoshlarning chet tillarini o‘rganishga bo‘lgan qiziqishi va ushbu tillarni o‘rganishning turli sabablari haqida tasavvur beradi. O‘zbekistonda yoshlar orasida xorijiy tillarni o‘rganishga bo‘lgan qiziqish yildan-yilga ortib bormoqda. Ayniqsa, ingliz tiliga bo‘lgan talab juda yuqori.

Mamlakatdagi maktablarda ingliz tili 1-sinfдан boshlab o‘qitiladi va ko‘plab ta’lim markazlari ushbu tilni o‘rgatishga ixtisoslashgan. 2022-yilda chet tillari va zamonaviy kasblarni o‘rgatuvchi markazlar soni 12 840 tani tashkil etgan bo‘lsa, keyingi ikki yilda bu ko‘rsatkich 1,7 barobarga oshib, 22 297 taga yetdi. Hozirda ushbu markazlarda 353 000 dan ortiq yoshlar tahsil olmoqda. Ingliz tilidan tashqari, arab tilini o‘rganishga ham qiziqish ortib bormoqda. Buxoro viloyatida 2022-yilda 3 079 nafar talaba Yevropa umumiy til mezonlari (CEFR) bo‘yicha arab tilidan sertifikat oldi, ularning 92 foizi B1 va B2 darajalariga, 8 foizi esa C1 darajasiga erishdi.

Shuningdek, nemis, fransuz, koreys va xitoy tillarini o‘rganishga bo‘lgan qiziqish ham ortib bormoqda, bu esa xalqaro hamkorlik va ta’lim almashinuv dasturlarining kengayishi bilan bog‘liq.

Umuman olganda, O‘zbekistonda yoshlar orasida xorijiy tillarni o‘rganish tendentsiyasi ortib, bu ularning ta’lim va kasbiy imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qilmoqda. Xulosa o‘rnida qayd etish joizki, endi barcha tizimdagi rahbarlar O‘zbekiston aholisining katta qismini tashkil qiluvchi yoshlar ovozi eshitishi, kerak bo‘lsa faoliyatini ularning ezgu g‘oya va maqsadlaridan kelib chiqib tashkil qilishi lozim. Chunki har bir rahbar bugun zamonaviy dunyoda mahsulot yetishtirishdan ko‘ra, kadr yetishtirgan afzalroq ekanini teran anglashi kerak. Zero, yaxshi mutaxassis, faqat yaxshi mahsulot yetishtirmaydi balki, buyuk va qudratli kelajak quradi. Ayni shu mushtarak maqsaddan kelib chiqqan holda Yangi O‘zbekiston egalarini tarbiyalashimiz, ko‘tarishimiz va ularning yo‘llarini ochishimiz zarur. Yaqinda qabul qilingan "O‘zbekiston – 2030" strategiyasi kelgusi yetti yilga mo‘ljallangan, rivojlanishimizga xizmat qiladigan muhim hujjat bo‘ldi. Unda barcha soha va yo‘nalishlarda bir qator ustuvor maqsad-vazifalar o‘z aksini topgan.

Xususan, Strategiyada yoshlarni qo‘llab-quvvatlash borasida ham qator vazifalar o‘z aksini topgan. Bu haqda Oliy Majlis Qonunchilik palatasi deputati Umida Rahmonova O‘zA muxbiriga quyidagilarni so‘zlab berdi:

— Yoshlar masalasi har bir davlat uchun, shu jumladan O‘zbekiston uchun ham eng muhim yo‘nalish hisoblanadi. Chunki biz qo‘yayotgan qadam, amalga oshirayotgan islohotlarimiz o‘z natijasini berishi uchun harakatni yoshlarni qo‘llab-quvvatlashdan boshlashimiz lozim.

"O‘zbekiston – 2030" strategiyasida ham yoshlar masalasiga oid ko‘plab reja va maqsadlar oldimizga qo‘yildi. Bugun bizga qanday kadrlar kerak? — Mukammal, bilimi mustahkam, o‘z sohasida yangiliklar yarata oladigan, o‘zgarishlarni qo‘llab-quvvatlaydigan kadrlar kerak. Ularni tayyorlashda davlatning mas’uliyati nimada, jamoatchilik nazorati qanday bo‘lishi kerak, fuqarolarning mas’uliyati qanday? — bularning barchasiga Strategiyada aniq javoblar bor. Xususan, "O‘zbekiston – 2030" strategiyasida yoshlarning zamonaviy kasblar bilan mashg‘ul bo‘lishini ta’minlash uchun har bir viloyatda 1 tadan «Kreativ park»lar faoliyatini tashkil etish, ularga yiliga kamida 40 ming nafar yoshlarni jalb qilish maqsad etib belgilangan. Kreativ fikrlaydigan yoshlar har doim jamiyat uchun muhim bo‘lgan. Chunki ular o‘z fikrlarini bugungi islohotlardan kelib chiqib, kamchiliklarni bartaraf etish yo‘lida bayon etishadi. Bundan tashqari, Strategiyada har yili 500 nafar iste’dodli yoshlarni xorijning nufuzli oliy o‘quv yurtlariga o‘qishga yuborish hamda maktab bitiruvchilarining kamida 2 ta xorijiy til va 1 ta kasb egallashini ta’minlash masalasi o‘z aksini topgan.

Ma’lumki, ko‘p yillar davomida maktablarda xorijiy tillarni kichik sinflardan boshlab o‘rgatish yo‘lga qo‘yilgan edi. Bu yoshlarning bilimini oshirish, xorij adabiyotlarini o‘qish imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qiladi. Endilikda ushbu islohotlarning yanada yuqori bosqichiga yetaymizki, maktab bitiruvchilari kamida 2 ta xorijiy til va 1 ta kasbni egallashi shart degan talab qo‘yilyapti. Buning uchun maktablarimizda zarur sharoitlar yaratildi.

Keyingi paytlarda maktab o‘quvchilarining bir necha xorijiy oliy o‘quv yurtlariga kirgani yoki muddatidan oldin talaba bo‘lgani haqidagi xabarlarini tez-tez o‘qib yoki eshitib qolyapmiz. Bu nimadan darak? Bu albatta, ta’lim islohotlarining izchil davom etayotganidan dalolatdir. Ushbu yo‘nalishdagi islohotlar "O‘zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida yanada bardavom bo‘ladi. O‘zbekiston – 2030" strategiyasida yoshlar borasida belgilangan vazifalarning amaldagi ijrosini ta’minlashda bizdan faollik talab etiladi. Bu borada parlament quyi palatasidagi Yoshlar komissiyasi tomonidan ham tegishli vazifalarni belgilab oldik. Strategiyadagi bu kabi vazifalar ijrosini ta’minlashda nafaqat parlament va ta’lim mutasaddilari, balki butun jamoatchilik bor e’tiborini qaratsa, rivojlanish bo‘ladi. Rivojlanish — barchaniki, butun millatniki, jamiyatniki. Shu bois, jamoatchilik nazoratini ishga solib, mavjud muammolarni o‘z vaqtida ayta olish va ularga yechim borasida takliflarni o‘rtaga tashlashimiz lozim.

Yoshlar huquqlarini himoya qilishga qaratilgan xalqaro mexanizmlardan yana biri – BMTning «Yoshlar-2030» strategiyasidir. Yosh avlod vakillari ehtiyojlarini ta’minlash va salohiyatini mustahkamlash, shuningdek, yoshlarning huquqlarini barcha shakl va ko‘rinishlarda kengaytirishga oid ushbu hujjatda qayd etilganidek, “Yoshlar eng bebaho va juda muhim resurs hisoblanadi, shuning uchun ularga sarflangan sarmoya ko‘p karra miqdorlarda o‘zini qoplaydi”.

BM T Inson huquqlari bo‘yicha kengashi, O‘zbekiston taklifiga ko‘ra, 2021 va 2022 yillarda yoshlar huquqlari bo‘yicha 2 ta rezolyusiya qabul qildi. Xususan, 2021 yil 8 oktyabr kuni Jeneva shahrida BMT Inson huquqlari bo‘yicha kengashining 48-sessiyasi

doirasida qabul qilingan Yoshlarning inson huquqlariga COVID-19 pandemiyasi ta’sirining oqibatlarini to‘g‘risidagi rezolyusiyani ishlab chiqish va qabul qilish tashabbusini Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev 2021 yil 22 fevral kuni BMT Inson huquqlari bo‘yicha kengashining 46-sessiyasida ilgari surgan.

O‘z navbatida, 2022 yil 4 oktyabrda BMTning Inson huquqlari bo‘yicha kengashi 51-sessiyasida “Yoshlar va inson huquqlari” rezolyusiyasi qabul qilindi. Unda yoshlarning o‘z mamlakatlari rivojlanishidagi ishtirokini kengaytirish, navqiron avlod uchun teng imkoniyatlar yaratish, yoshlarni raqamli tahdidlardan himoya qilish, yoshlar uchun inson huquqlari sohasidagi ta’lim bo‘yicha tashabbuslarni ilgari surish, yoshlarning o‘z hayot tarziga ta’sir o‘tkazadigan qarorlarni qabul qilishda qatnashishi kabi masalalar o‘z ifodasini topdi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti tashabbusi bilan 2022 yil – “Turkiy dunyoda yoshlar tashabbuslarini qo‘llab-quvvatlash yili” deb e’lon qilindi. Shu negizda O‘zbekiston va Turkiy davlatlar tashkilotining yoshlar huquqlarini rag‘batlantirishga asoslangan yondashuvni ilgari surish borasidagi xalqaro siyosatga sodiqligi jahon hamjamiyati e’tiboriga yetkazildi.

Yoshlar huquqlari bo‘yicha xalqaro konvensiyani ishlab chiqish tashabbusining ro‘yobga chiqarilishi yoshlar duch kelayotgan muammolarga samarali yechimlar topish, shuningdek, xalqaro hujjatlarda mavjud bo‘lgan yoshlar huquqlariga taalluqli ayrim nomuvofiq o‘rinlarni bartaraf etishda katta rol o‘ynaydi. Shuni inobatga olgan holda, xalqaro jamoatchilik orasida mazkur tashabbusni qo‘llab-quvvatlovchilar safi ortib bormoqda. O‘z navbatida, mazkur xalqaro forumni o‘tkazish uchun nega aynan Toshkent shahri tanlandi, degan savol tug‘ilishi mumkin. Gap shundaki, Mustaqil Davlatlar Hamdo‘stligi (MDH) hukumat rahbarlari kengashining qaroriga ko‘ra, 2024 yil bo‘yicha Toshkent shahriga “MDH Yoshlar poytaxti” maqomi berildi. Shu nuqtai nazardan, yoshlar huquqlari bo‘yicha xalqaro anjumanning poytaxtimizda bo‘lib o‘tishi mantiqan asosli va har tomonlama maqbul, deb hisoblaymiz. Yer yuzining qaysi hududida bo‘lmasin, yoshlar yanada adolatli va teng huquqli muhitda yashashni hamda eng zamonaviy imkoniyatlar va qulayliklardan foydalanishni, qolaversa, o‘zlari mansub jamiyatlardagi qarorlar qabul qilish jarayonlarida erkin ishtirok etishni xohlaydilar. Ular hozirgi davrda to‘laqonli ta’minlanishi tobora o‘tkir muammoga aylanayotgan ta’lim, sog‘liqni saqlash, bandlik va gender tenglik bilan bog‘liq huquqlari yo‘lidagi turli g‘ovlar bartaraf etilishini haqli ravishda talab qilib chiqmoqdalar.

Yoshlarning taraqqiyot sohasidagi hal qiluvchi mavqeidan kelib chiqib, ularga o‘z salohiyatlarini namoyon etishlari uchun yetarlicha bilim berish va imkoniyatlar eshigini keng ochish kerak. Xususan, yoshlar iqtisodiyot rivojiga munosib ulush qo‘sha olishlari uchun, bir tomondan, ular zarur bilim va ko‘nikmalarga ega bo‘lishlari, ikkinchi tomondan, mehnat bozorida ular uchun keng yo‘l ochib berilishi shart.

Shu ma’noda, BMT tarixida ilk bor bu borada “Yoshlarni ijtimoiy hayotga jalb etish orqali demokratiyani mustahkamlash” nomli Yoshlar strategiyasi qabul qilingani juda

muhim. O‘zbekiston 2030 yilgacha mo‘ljallangan BMT Strategiyasini shiddat bilan amalga oshirayotgan 10 ta davlat qatoriga kiradi.

Birlashgan Millatlar Tashkiloti qisqa muddat ichida O‘zbekistonda Yoshlar parlamenti, BMTning Yoshlar maslahat kengashi tuzilganini olqishladi. Mamlakatimizda yoshlarni jamiyat hayotiga tom ma’noda jalb etish, ularning huquqlari va imkoniyatlarini tubdan kengaytirishga qaratilgan ko‘plab strategiyalar qabul qilingani ham xalqaro hamjamiyat e’tirofiga sazovor bo‘ldi.

XULOSA

XXI asrning dastlabki yillarida Yangi O‘zbekiston yoshlari intellektual rivojlanish va innovatsion taraqqiyot sari jadal harakat qilmoqda. Mamlakatda yoshlar salohiyatini ro‘yobga chiqarish maqsadida ta’lim, fan, texnologiya va tadbirkorlik yo‘nalishlarida keng qamrovli islohotlar olib borilmoqda. Ayniqsa, zamonaviy texnologiyalarga asoslangan ta’lim tizimi, xalqaro grant va stipendiyalar, yosh olimlar uchun ilmiy markazlarning tashkil etilishi yoshlarning jahon ilmi va innovatsiyalariga integratsiyasini jadallashtirmoqda.

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, bugungi kunda O‘zbekiston yoshlari nafaqat ilm-fan va ta’lim sohasida, balki startaplar, texnologik tadbirkorlik, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, muhandislik va bioinnovatsiyalar yo‘nalishlarida ham faol ishtirok etmoqda. Yoshlarning sun’iy intellekt, robototexnika, ekologik texnologiyalar, tibbiyot innovatsiyalari kabi sohalarga qiziqishi ortib bormoqda. Bu esa mamlakat iqtisodiyotining diversifikatsiyalashuvi va barqaror rivojlanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatmoqda. Shuningdek, O‘zbekistonda yoshlarning ilmiy-innovatsion faoliyatini rag‘batlantirish maqsadida hukumat tomonidan qator dasturlar amalga oshirilmoqda. Jumladan, "Yoshlar akademiyasi", "Innovatsion rivojlanish vazirligi granti", "Startup tashabbuslari" kabi loyihalar yoshlarning ilmiy izlanishlar olib borishi va o‘z bizneslarini rivojlantirishga imkoniyat yaratmoqda. Bundan tashqari, xalqaro hamkorlik doirasida yoshlar chet el universitetlari va ilmiy markazlar bilan tajriba almashish imkoniyatiga ega bo‘lmoqda.

Xulosa qilib aytganda, XXI asrda Yangi O‘zbekiston yoshlari innovatsion tafakkur va ilmiy salohiyat bilan jamiyatning harakatlantiruvchi kuchiga aylanmoqda. Ularning jahon ilm-faniga qo‘shayotgan hissasi O‘zbekistonning global maydondagi nufuzini oshirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Kelajakda yoshlarning intellektual va innovatsion faoliyatini yanada rivojlantirish uchun ta’lim tizimini modernizatsiya qilish, ilm-fanni ishlab chiqarish bilan integratsiyalash, yosh olimlar va tadbirkorlarni qo‘llab-quvvatlashga yo‘naltirilgan strategiyalarni kuchaytirish zarur. Faqat shunday yo‘l bilan O‘zbekistonni innovatsion iqtisodiyotga ega ilg‘or davlatlar qatoriga qo‘shish mumkin bo‘ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov, I. (1997). Yuksak ma'naviyat - yengilmas kuch. Toshkent: O‘zbekiston.
2. Abduraxmonov, Q. (2021). Innovatsion rivojlanish va intellektual taraqqiyot. Toshkent: Ilm-Ziyo.

3. Hasanov, B. (2020). Yangi O‘zbekiston yoshlari va ta’lim tizimi. Samarqand: Ma’rifat.

4. Smith, J. (2021). Youth Development in the 21st Century. Cambridge University Press.

5. To‘xtasinov, U. (2019). O‘zbekiston iqtisodiyoti va innovatsion taraqqiyot. Toshkent: Fan.

6. Crystal, D. (2018). The Role of Innovation in Language and Society. Cambridge: Cambridge University Press.

7. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining qarorlari va farmonlari. (2023). Rasmiy hujjatlar.

8. Oliy ta’lim va innovatsiyalar bo‘yicha xalqaro ilmiy maqolalar va konferensiya materiallari.

1<https://talimxabarlari.uz/> .

2<https://kun.uz/>

3<https://daryo.uz/>

4<https://www.stat.uz/uz/>

5<https://qalampir.uz/>